

O sută șapte zeci și cinci de minute la Mizil

De Geo Bogza

Nu am câtuși de puțin intenția să glumesc, atunci când voi afirma că una dintre marile dorințe ale vieții mele a fost să vizitez Mizilul. Dorința aceasta mi s-a împlinit, în fine, în toamna anului trecut.

Cu cinci ani în urmă, când am adoptat, pentru prima oară în viața mea, o meserie și am început să o practic aproximativ, aceea de reporter, m-am gândit că prima ei condiție, de a călători prin tot felul de locuri, îmi va îngădui să văd și Mizilul, într-un mod mai amplu și poate cu rezultate mai substanțiale decât s-ar fi petrecut până atunci. În tot acest răstimp, de câte ori directorii ziarelor la care am lucrat, văzând că activitatea mea începe să devină vagă, mă întrebau ce am de gând să mai scriu, le răspundeam cu un surâs nostalgic, care părea că păstrează în el un secret superior:

-Am un subiect pe care îl iubesc foarte mult: Mizilul. Sunt sigur că dacă am să stau două zile la Mizil, am să mă întorc cu un reportaj senzațional.

Mărturisesc că gândul acesta m-a făcut în nenumărate rânduri fericit. Mă vedeam ajungând în oraș, instalându-mă în hotel și pornind apoi pe străzi liber și curios, amestecându-mă printre oameni, trăgând cu urechea la ceea ce discută oamenii între ei.

Alteori, căutând să judec printr-o optică mai puțin personală, călătoria la Mizil îmi apărea extrem de importantă: o acțiune necesară pe care o reclamă cunoștințele noastre, moderne despre lume. Să vedem, îmi spuneam cu oarecare gravitate, ce este cu acest Mizil, pe care l-a zeflemisit odată Caragiale și asupra căruia nimeni nu s-a mai aplecat de atunci. E poate timpul să se afle în întreaga țară ce-i Mizilul – Mi-zi-lul – cum trăiesc, cum gândesc, la ce visează, cum iubesc și cum mor, acolo, în urbea lor, oamenii aceia peste care de atâția ani planează, batjocoritor, zâmbetul marelui umorist. Erau momente când nici o acțiune nu mi se părea mai urgentă și necesară, decât prezentarea Mizilului, după datele și sensibilitatea timpului nostru.

Multă vreme, nici aceste considerațiuni, nici fericirea personală ce mă cuprindea la gândul ce voi fi în Mizil, că voi mânca și dormi alături de oamenii lui, nu au putut să se înfăptuiască. Viața vrut ca meseria, relativ frumoasă, pe care o practicăm, să mă poarte în multe orașe, unele foarte îndepărtate, dar în Mizil niciodată.

În toamna anului trecut, am primit de la cercul de recrutare, ca atâția dintre noi, o foaie de drum până la Buzău. În tren m-am gândit că pentru prima oară în viața mea călătoresc în contul statului. În astfel de împrejurări mi-a fost dat să cunosc, în sfârșit, Mizilul.

Cum am trecut de Ploiești, gândul că aș putea să mă opresc, câteva ore cel puțin, în Mizil, a pus stăpânire pe mine. Oprirea aceasta o mai proiectasem de câteva ori, în anii trecuți, când mă duceam spre Roman, la Blecher, dar nu o înfăptuisem niciodată. Ezitări începuseră,

de altfel, să mă cuprindă și acum. Din o mie de motive, fervoarea mea reportericească scăzuse mult în ultima vreme. Atunci la ce bun?

M-am hotărât totuși să mă opresc, spunându-mi că vizitarea Mizilului poate deveni o dată istorică în viața mea. Am coborât din tren la ora 16 și 15 minute.

Nu pot spune că eram excesiv de emoționat, totuși o curiozitate gravă, care își avea și partea ei de emotivitate, pusese stăpânire pe întreaga mea ființă. Așadar, Mizil! În fine, Mizil! Luni, 10 octombrie 1938! Era o zi de toamnă, caldă și bună, cu cerul albastru, senin (19 și 10) când mi-am continuat drumul spre Buzău.

În cele ce urmează voi povesti pas cu pas, minut cu minut, tot ceea ce am făcut în Mizil; întâmplări ce vor putea fi considerate de o banalitate ucigătoare, sau aventuri cu adevărat senzaționale, după cum vor fi cititorii obișnuiți să privească și să judece lumea.

Minutul 1

(Ora 4 și 15)

Așadar, Mizil.

Inginerul Lungu, cunoștință din regiunea petroliferă a Prahovei, a coborât și el. Vine să facă o ofertă pentru repararea uzinei electrice, defectată. Mi-a spus-o în tren, unde l-am întâlnit din întâmplare. Vom lua amândoi aceeași trăsură?

Minutul 2

Trec peste linia întâia, prin pietriș, spre clădirea gării. Sentiment că trenul cu care am venit, *trenul meu*, va pleca și eu voi rămâne aici, în Mizil. Ce-am făcut? O vagă senzație de neliniște, de vinovăție, urmată imediat de un gând calm, apreciind aventura care începe.

Încă o senzație cunoscută, încercată de multe ori: iarăși pe peronul unei gări, singur, în timp ce oameni necunoscuți trec într-o parte și alta pe lângă mine, iar trenul cu care am venit se pregătește să plece.

Minutul 3

Inginerul Lungu, care se dusese până la ieșire, se întoarce și mă întrebă ce am de gând să fac. Așadar vrea să luăm trăsura împreună. Îmi ajută să notez pe o bucată de hârtie trenurile care vor trece mai târziu, spre Buzău.

Minutul 4

Caut din ochi biroul de mișcare, intru. Pe lângă oamenii dinăuntru, par deodată elegant. Un impiegat, puțin perplex, îmi vizează foaia de drum. Când ies, peronul e gol. Se văd ultimele vagoane ale

trenului care a plecat. Prin ferestrele de la clasa a treia, capete de oameni scoase afară. Brusc, scena îmi reamintește o alta, cea dintâi de felul acesta, văzută în timpul războiului. Retrăiesc aceeași neliniște amară, din vremea copilăriei.

Minutul 5

Traversăm sala de așteptare și ieșim în partea cealaltă a gării. Senzație de praf, mult, nesfârșit, ca senzația de apă pe malul mării. Zărim trei birje, înspăimântător de hodorogite. Altele au și plecat, stârnind praful. Ne suim în cea mai de aproape. Trăsura pornește.

Minutul 6

În stânga, alunecă în urmă un gard. În dreapta, rari stâlpi de lemn cu becuri electrice. Dincolo, calea ferată spre Buzău.

Brusc, manifestez o veselie idioată, exagerat de zgomotoasă.
-Ei, șefule, strig birjarului, cum e viața la Mizil? Ceva fete găsim noi pe aici? Inginerul râde. Birjarul râde.

Minutul 7

Tot atât de brusc, veselia se sparge. Ce tâmpenie! Inginerul își va închipui probabil că asta e preocuparea mea de căpetenie când ajung într-un oraș. De altfel, n-am întrebat așa decât pentru că eram cu el.

Minutul 8

Când am mai mers în viața mea, cu încă un om în trăsură, de la gară în oraș? A, da, o dată la Bălți, cu un negustor ovrei. Numai atunci. În afară de el, nu mai țin minte pe nimeni. Și acum, cu inginerul acesta, care vine să repare uzina electrică.

Minutul 9

Potop de întrebări asupra birjarului. De când e stricată uzina? Cine e primar? Cât costă litrul de lapte? Cât costă pâinea în Mizil? Cât e kilogramul de carne? Birjarul răspunde la toate, cumpătat. Trăsura merge pe un covor moale de praf.

Minutul 10

Drumul încetează să mai fie paralel cu calea ferată. Cotește la stânga, spre oraș. Întrebare birjarului: Sunt hoteluri în Mizil? Răspuns afirmativ.

Minutul 11

Senzație plăcută, foarte plăcută, în legănarea trăsurii pe arcuri. E bine să mergi așa, în trapul cailor.

Mă simt învăluit de căldura coaptă și gravă a unei zile frumoase, de toamnă. E atât de bine să fii viu, să trăiești, să stai tolănit într-o trăsură.

În fața noastră, în fund, se zăresc dealuri luminate de soare. Cum reacționează oare mizilenii în fața conflictului cehoslovac, care e gata să dezlănțuie războiul?

E atât de bine să mergi cu trăsura în soarele de toamnă!

Minutul 12

Apar primele case ale orașului. Nu-s nici pipernicite, nici urâte, nici mari, nici frumoase. Tot ce poate fi mai anost. Spaimă: Cum de mi-a trecut prin minte că în Mizil ar putea fi ceva interesant de văzut? O adunătură banală de case. Atâta tot. Era, de altfel, de așteptat. Respir ușurat: Bine că n-am pornit încoace angajându-mă să scriu ceva. Nimeni nu știe de aventura mea (Senzație de fericire.)

Minutul 13

Trăsura cotește la dreapta: o stradă cu prăvălii. La stânga: o piață. Birjarul ne arată cu brațul: Iată, aici e hotel... E o clădire cu etaj. Centrul orașului.

Minutul 14

La dreapta, pe o stradă mai largă decât toate cele de până acum. După o sută de metri, birjarul oprește. Casa primarului. Din curte iese un om cu hainele pătate de uleiuri industriale. Mecanicul uzinei. E trimis să-l cheme pe primar.

Minutul 15

Inginerul plătește birjarului: 20 de lei. Scurtă deliberare interioară: Să contribui și eu cu „partea mea”? Zece lei. E ridicol! Dar dacă el se așteaptă la asta? Îl cunosc destul de vag. Să spună că am profitat de pe urma lui? Scot o monedă de zece lei. Gest de mirare din partea inginerului. O ia neglijent surâzând.

Minutul 16

Apare primarul, însoțit de mecanic. Căpitan Nu-știu-cum. În orice caz... escu. Căpitan de rezervă. Numit de guvern.

Minutul 17

După câteva surâsuri, discuția începe chiar în drum. Uzina, motorul, cabluri. Noi facem ofertă completă. Cu toată rețeaua, spune inginerul. De patru luni, toată lumea arde gazul, spune primarul.

Pe lângă noi, trec automobile. Ne aflăm pe șoseaua Ploiești-Buzău, în porțiunea ei care străbate Mizilul. Birjarul pleacă, salutând cu respect.

Minutul 18

-Asta nu vă privește pe dumneavoastră. Noi ne angajăm ca în termen de două luni... Vocea inginerului.

Vocea primarului: Cu totul, cam un milion de kilowați pe an.

Minutul 19

E poate timpul să plec, mă gândesc. E nevoie de un efort fizic, pentru că din atitudinea mea, din felul cum mi-am schimbat poziția corpului, să se înțeleagă că vreau să plec. În toiul discuției, cei doi sesizează disonanța pe care o fac. Le întind mâna și încerc un surâs de dimensiuni cât mai mari. Un surâs bocanc. Primarul răspunde, mirat. Crezuse că sunt tovarăș cu inginerul.

Minutul 20

Plec pe jos înapoi, spre piață. Un gard de șipci.

Minutul 21

Calc cu o senzație ciudată de amortire a picioarelor, după statul în trăsură. Cunosoc asta din vremea copilăriei.

Minutul 22

Ajung în colțul pieței. Mă opresc puțin să privesc. Văd o biserică înconjurată de o grădină mare. Plec din nou.

Minutul 23

Ajung în mijlocul pieței. Stau locului.

Minutul 24

Mizil!

Minutul 25

Sunt în Mizil. Aici, tot ce văd, e Mizil. Mizil! Mă simt perplex și dezorientat.

Minutul 26

Trece un câine pe drum.

Minutul 27

Sunt în Mizil. (Teribilă întâmplare, în orice caz. Dar dezorientarea continuă.)

Minutul 28

Ce văd din încremenirea în care mă aflu, singur în mijlocul pieței, ca un plop uman? Văd, spre stânga, într-o grădină, un monument. Dincolo de el, mai departe, e câmpul. Și mai departe, în fund, dealurile. Aici, în față, într-o parte, e biserica, iar în cealaltă hotelul. Are firmă. Privesc câtva timp firma. O citesc. Ho-tel. Atâta tot. Nu spune ce hotel. În spate, o farmacie. Alături o casă. Firmă: „Sfatul negustorilor din Mizil.” În partea cealaltă, o căsuță albă, cu firmă mare: TELEFOANE. La dreapta, în fund, o stradă cu prăvălii.

Minutul 29

Așadar, sunt în Mizil. Fac câțiva pași, mă opresc din nou. Citesc iarăși firma hotelului: Ho-tel.

Minutul 30

Ce să fac acum?

Minutul 31

Câinele de adineauri trece din nou. Pare plictisit. În afară de el, piața e cu desăvârșire pustie. Ho-tel. Hotel.

Minutul 32

Am impresia că am terminat cu Mizilul. Pornesc totuși agale, spre strada cu prăvălii. Să vedem ce are să mai fie.

Mă gândesc de-odată că ar fi bine să cumpăr niște cărți poștale ilustrate, să le trimit cunoscuților. „Salutări din Mizil.” O, da, asta poate e o idee.

Minutul 33

Nu, e un eveniment prea important prezența mea în Mizil pentru a fi semnalată doar prin cărți poștale. Trebuie să trimit o telegramă. Neapărat o telegramă.

Caut în memorie un prieten care ar face cel mai mult haz de o asemenea întâmplare. Cui să trimit oare telegrama?

Căinele trece iar spre biserică. Pare extrem de plictisit.

Minutul 34

În colțul străzii mă opresc. O băcănie cu vitrina plină de pachete identice. Bomboane: „505 cu dungă”. Sunt câteva zile de când mă obsedează asta: „505 cu dungă”. Bomboane! Bomboane cu dungă! Teribile idei le pot trece prin minte negustorilor. „505 cu dungă. Bomboana Europei”. Asta e fantastic! Bomboana Europei.

Gând minor: Cum or fi cel puțin la gust?

Îmi vine în minte Horia Bottea.

Minutul 35

O iau pe stradă, la stânga, în direcția Buzăului. Desigur, Horia Bottea e cel care ar face cel mai mult haz primind o telegramă din Mizil. Ce bine că i-am aflat adresa. E la Ocna-Sibiului.

Minutul 36

Caut să-mi închipui fața lui, când factorul îi va aduce o telegramă din Mizil. Ce o să gândească? Și deodată: Cel mai bine ar fi să nu semnez telegrama. Să nu știe de la cine e. Să-și bată capul: Cine mi-o fi telegrafiat oare din Mizil? Cine mi-a putut telegrafia din Mizil? Fulgerător un nume îmi vine în minte: Caragiale.

Ce-ar fi să semnez telegrama, Caragiale?

Minutul 37

Gândul acesta mă pironeste locului un minut.

Minutul 38

Iată, în adevăr, un lucru care merită să fie făcut: o telegramă trimisă din Mizil și semnată Caragiale. Ce are să spună Horia Bottea? Mizil. Salutări, Caragiale... Nu. Salutări emoționante, Caragiale. Sunt aproape fericit de această descoperire.

Minutul 39

Brusc un alt gând îmi taie elanul și mă paralizează: Ce au să spună cei de la Poștă?

În adevăr, este imposibil de trimis din Mizil o telegramă semnată Caragiale. Nu se poate să nu știe că și-a bătut joc de orașul lor.

Minutul 40

Cum să trimit telegrama fără să trezesc nici o bănuială? Mă și văd în fața ghișeului. Salutări, Caragiale. Horia Bottea o să facă atâta haz! Îmi este imposibil să renunț la ideea aceasta.

Minutul 41

Îmi propun să mă îndrept, în orice caz, spre poștă. Un om care trece îmi dă lămuriri. Se află în partea opusă orașului. Îmi întorc pașii. Iarăși 505 cu dungă. Salutări, Caragiale. Trebuie să fac asta.

Minutul 42

Merg până în dreptul pieței.

Minutul 43

Cotesc la stânga pe o uliță foarte îngustă. Unele aspecte care ar putea fi numite mizerie. Poate e ghetoul Mizilului ulița aceasta... La sfârșitul ei, un zgomot de ciocane în activitate. La colțul din stânga, atelierul unui tâmplar. Afară, lângă ușă, așezate rând pe rând, șapte coșciuge rudimentare. Scânduri abia date la rindea, totul lucrat de mântuială, ca niște cutii pentru o marfă ieftină. Coșciuge de Mizil. Stau și le privesc câteva clipe. Impresionat. Tot aș fi avut ce scrie într-un reportaj...

Minutul 44

Traversez o piață pavată grosolan cu bolovani. Aici se face desigur târg de vite, de cereale.

Idee: Am să semnez telegrama *Caragealis*. Caragealis poate fi numele unui om care trece prin Mizil. Un cerealist, de exemplu. Domnii de la poștă n-au să aibă ce spune. Dacă nu vor, fac scandal.

Deschid o poartă și intru. Trebuie să traversezi o grădină pentru a ajunge la poștă. Clădirea ei e în fund, destul de mare.

Minutul 45

Ghișeul de telegrame e închis. Ciocănesc. Apare un domn în haine negre, cu ochelari. Bătrâior. Cer un formular de telegramă. Mi-l dă. Nu bănuie nimic. Îl privesc atent. O va primi! N-are încotro.

Trec la pupitru să scriu textul telegramei.

Minutul 46

Textul telegramei: „*Horia Bottea, judecător, Ocna-Sibiului. Salutări emoționate, Caragealis*”.

Desigur, în prima clipă are să rămână perplex. Mă va bănuie? De un an nu i-am mai dat nici un semn de viață.

Aștept să se usuce cerneala.

Minutul 47

Acum e acum. Iau o mutră cât mai indiferentă, cât mai comercială. „Salutări emoționate”. N-o să se întrebe ce înseamnă asta? Treaba lui. Mă apropie de ghișeu.

Minutul 48

Ghișeul e iarăși închis. Ciocănesc din nou. Se deschide. O clipă rămân dezorientat. În locul funcționarului bătrâior, un altul, tânăr. La asta nu mă așteptam. Întind telegrama, hotărât. Puțin, simt că mă cheamă chiar Caragealis. Cerealist. De ce nu? Voi ști să-mi joc rolul, la nevoie. El închide ghișeul brusc.

Minutul 49

Câteva clipe de emoție. Dacă s-au strâns cu toții în jurul telegramei și discută?

Ghișeul se deschide. Iau recipisa și restul.

Plec. Mă simt puțin ca un om care a dat foc la fitilul unui butoi cu dinamită. Cândva, într-o clipă pe care n-o pot bănuie, se va produce explozia. Ce-o să fie pe Horia Bottea! O telegramă din Mizil!

Minutul 50

Un argat, pare-se ardelean, a oprit chiar în fața poștei o căruță trasă de doi cai superbi și strigă cu deznădejde unui trecător, să-i spună unde e poșta. Când o vede, se dă jos și intră înăuntru, cu o cutie sub braț. Pare o scenă dintr-un film cu Stan și Bran.

Trec pe partea cealaltă a pieței Un lung șir de gherete pentru comerțul măcelarilor. Unele sunt deschise. Hălci dezgustătoare de carne. Și muște. De mult nu mai văzusem atât de multe muște.

Minutul 51

Splendid contrast. Mă aflu în curtea unei biserici, cu flori și iarbă moale. Calm.

În geamul ușii, un aviz cu cerneală violetă: „*Parohia are de dat în arendă zece hectare de pământ. A se adresa biroului parohiei*”. Zăresc biroul parohiei în dreapta, o casă scundă, cu ceardac.

Un gând: Intru, spun că mă interesează locul, câte parale hectarul? Văd oameni noi, aud cum vorbesc, aflu ce gândesc.

Poruncă interioară: Haide, nu fii leneș, du-te, numai așa poți afla ceva despre Mizil. Du-te și fă pe agricultorul!...

Minutul 52

Dramatică deliberare interioară: Mi-e lene, mi-e lene, nu vreau să vorbesc cu nimeni.

Părăsesc curtea bisericii, cu regret totuși. Ce bine ar fi fost dacă nu-mi era lene. Aș fi luat o voce agricolă: „Mă interesează cele zece hectare anunțate pe ușa bisericii...” Iar ei și-ar fi spus: „Iată arendașul!”

Minutul 53

Trec din nou pe lângă cele șapte coșciuge (se aude dinăuntru ciocanul bătând mereu cuie), și intru în ulița îngustă. La celălalt capăt al ei câțiva oameni adunați. O femeie se ceartă cu un bărbat, își strigă unul altuia ocări. Omul e beat, se clatină pe picioare.

Minutul 54

Privesc grupul și ascult cum se ceartă cei doi. Roșii la față și mânioși. Din partea bărbatului, înjurăturile obișnuite, pe temă religioasă și genitală. Mamă, Dumnezeu și sfinți. Femeia blesteme: Usca-ți-s-ar... Arde-ți-ar...

Minutul 55

Nu intervine nimic nou în cearta dintre ei. Mă hotărâsc să plec.

Minutul 56

Cotesc la dreapta și continui, în direcția Buzăului, drumul început înainte de a mă fi dus la poștă.

Minutul 57

Stradă înțesată de prăvălii. Îmbrăcăminte, încălțăminte, coloniale. Firme: „La Mireasa,” „La Unirea Principatelor”, „La Oituz”.

Toate băcăniile au în vitrină doar „505 cu dungă”. Se vede că reprezentanții fabricii au venit într-o după-amiază aici și au făcut ravagii. Dumping cu „505 cu dungă”.

Minutul 59

Merg. Cerul senin. Ziua frumoasă.

Minutul 60

Cotesc la stânga pe o stradă mai îngustă.

Minutul 61

Într-un colț, o căscioară. Afară, pe un grătar încins, cârnați negri, hidoși. Înăuntru, chef. La o masă, câțiva tineri răcnesc. Unul are un acordeon. Câțiva oameni în etate îi privesc de la distanță, cu jind.

Minutul 62

Îmi continui drumul. Deodată observ că locuințele printre care trec nu sunt cu nimic deosebite de acelea ale unui sat. Totul seamănă a sat. În primul rând gardurile. Apoi casele mici, foarte mici, cu prispă și ferestre de o șchioapă. În curți câte o femeie, sau vreun copil numai în cămașă.

Minutul 63

Același peisaj rural.

Minutul 64

Undeva, aproape, se zărește câmpul gol. Foarte bine; simțeam nevoia.

Minutul 65

Ajung în plin câmp. Dar de la ultima casă o femeie care m-a văzut trecând se uită tot timpul după mine. Asta e culmea. Merg mai departe, până după o claie de paie vechi, innegrite.

Minutul 66

În timp ce stropesc țărâna, privesc calm peisajul. Câmpul galben, de toamnă, se întinde până la dealurile care încep să se ridice în zare. Gând didactic: „Suntem la poalele Carpaților”.

Minutul 67

Mă întorc pe altă stradă, paralelă cu aceea pe care am venit. Am impresia că pe aici locuiesc țigani. Din diferite curți sunt privit cum trec, de femeie și copii.

Minutul 68

Au început să mă doară picioarele de bolovanii prin care am mers poticnindu-mă.

Minutul 69

Într-o curte, un porc guiță, de parcă ar fi să-l taie. Dar nu-l taie nimeni.

Minutul 70

Cotesc la dreapta, spre centru. Îmi pare rău că n-am cumpărat puțină pâine.

Minutul 71

E ora cinci și douăzeci și cinci. Trenul pleacă la ora șapte și zece. Mai am de stat în Mizil.

Minutul 72

Merg din nou pe strada cu prăvălii. În sens invers și pe trotuarul celălalt. „La 24 ianuarie”, „La Podgoreanu”, „La turma de oi”.

Minutul 73

Lumina zilei a început să scadă și aerul serii pare deodată mai rece. Mă simt rătăcit, undeva, în lume. Mi-aduc aminte, nu mintea, ci altceva mult mai profund din mine își reamintește: așa mergeam în amurg, singur pe străzi, când ieșeam de la școala primară. E atât de mult de atunci! Și după atâta vreme, după atâția oameni cunoscuți și iubiți, mă găsesc iarăși singur, pe străzi, într-un amurg de toamnă.

Lumea mi se pare o ceață, ceva nebulos, nedeslușit, care în clipa aceasta mai e și rece, ca un vânt de toamnă cu picuri de ploaie.

Minutul 74

Lumina mai scade cu o nuanță.

Minutul 75

Merg pe aceeași stradă din Mizil, singur, undeva în lume, într-o seară răcoroasă de toamnă.

Minutul 76

Am ajuns aproape de centru. O brutărie cu taraba plină. Deodată zăresc la marginea ei o bucată de lipie. De mult nu mai văzusem lipie. Întind repede mâna și o iau. O femeie de după tarabă, cu un șorț, un șorț alb cu dungi gri, mă privește. Spun să-mi taie jumătate din ea.

-Cât costă?

-Un leu.

Răspunsul trezește în mine o emoție extraordinară. De mult o dorință, destul de mare, cum fusese aceea de a mânca lipie, nu mă costase atât de puțin. Mă uit la brutăreasă surprins, parcă nevenindu-mi să cred. Un leu...

Minutul 77

Merg cu bucata de lipie în mână.

Minutul 78

Ajung în piața din centru. Mă așez pe o bancă din dreptul farmaciei, cu fața spre biserică și hotel. Simt că sunt obosit; mă dor picioarele mai ales, din mersul prin bolovani.

Minutul 79

Încep să mănânc din lipie.

Minutul 80

Mă gândesc: Mănânc lipie care costă un leu.

Minutul 81

Am terminat lipia.

Minutul 82

Mă dor picioarele. Le întind cât pot de mult, să se odihnească.

Minutul 83

Cum stau singur pe o bancă, mă simt șomer sau vagabond.

Minutul 84

Recapitulez persoanele pe care le-am văzut trecând de când stau pe bancă.

De la stânga la dreapta au trecut:

Un om cu un cal.

Un sergent de stradă.

O femeie care a intrat în farmacie.

O fată cu picioarele goale.

O căruță.

Doi domni cu pardesie.

Un copil.

De la dreapta la stânga:

Un om înalt îmbrăcat prost.

Un electrician.

Un popă de etate mijlocie.

Un câine.

O căruță încărcată cu paie.

O femeie cu o oglindă.

Un grup de găște.

O trăsură.

Un țigan.

Minutul 85

Deodată, observ o scenă extraordinară. Sub copacii din fața bisericii, un om s-a prăbușit. Un altul care îl însoțea se bălăbăne și strigă tare la el. Apoi, clătinându-se cumplit, se așează pe o bancă și începe să chiuie.

Minutul 86

Omul căzut zace jos, nemișcat. Celălalt, cuprins de o veselie desperată, chiuie cât îl țin plămâni. Se uită la tovarășul lui și râde.

Minutul 87

În jurul celor doi au apărut câțiva copii. Privesc înspăimântați și înveseliți în același timp.

Minutul 88

Numărul copiilor se îngroașă. Sunt peste douăzeci, cu totul. S-au strâns în cerc în jurul bețivilor. Se amenință unii pe alții, împingându-se de la spate spre cel căzut. Chiote mici, ascuțite. Larmă de copii în recreație.

Minutul 89

Apare un bărbat pântecos, cu mustăți lungi, galbene. Cred că e dascălul bisericii. Apar încă doi oameni prost îmbrăcați. Toți privesc omul căzut.

Minutul 90

(Ora șase fără un sfert)

În scenă intră un nou personaj. De cum îl zăresc, copiii încep să-i strige:

Costică nebunu

Trage cu tunu...

El se ia după ei, în mână cu o stinghie, și copiii fug înspăimântați, împrăștiindu-se. Cei neamenințați se strâng din nou și încep să strige.

Costică nebunu

Trage cu tunu...

Minutul 91

Brusc, mă hotărâsc să mă apropiu de teatrul acestor evenimente. Mă ridic de pe bancă și pornesc.

Când sosesc la fața locului, ajunge în același timp cu mine și o femeie care se apleacă asupra celui căzut: „Tănase, hai scoală, mă Tănase!” Tănase nu răspunde.

Minutul 93

Femeia privește consternată în toate părțile. Se ridică de lângă Tănase și își frânge mâinile. Pe de lături nebunul fugărește copiii.

Minutul 94

După felul cum zace la pământ, îl simt pe Tănase greu, de plumb. Tovarășul lui de beție, continuându-și veselia, chicotește tot timpul. Râde fericit, fără să aibă aerul că vede ce se petrece în jurul lui.

Minutul 95

La îndemnul dascălului, cei doi oameni îi ajută femeii să-l ridice pe Tănase și să-l așeze pe bancă. Izbutesc anevoie. Îl țin de subțiori să nu se prăbușească. Tănase nu dă nici un semn de viață. Femeia îl zgâlțâie și-l strigă, cuprinsă de o deznădejde care o face palidă. Capul lui Tănase se bălăbăne greoi dintr-o parte în alta.

Minutul 96

Prin piață trece o trăsură cu un fel de domn în ea. Femeia strigă birjarului să se întoarcă, să-l ducă pe Tănase acasă. „Îți plătesc, mă...”

Minutul 97

Tovarășul lui Tănase nu-și mai contenește veselia. Pare să aibă cincizece de ani, un fel de pușlama bătrână, om fără meserie. Chicotește tot timpul: „Hi, hi, hi”.

Tănase, în schimb, arată a fi om gospodar. Este o namilă de om, încălțat cu cizme enorme. Umeri lați și puternici. Nevasta lui e o femeie tot atât de voinică. Îi ia capul între mâini, ținându-l să nu se mai clatine.

Minutul 98

Cu o figură gravă, de preot care oficiază, Costică nebunu îndepărtează cu stinghia copiii de la acest spectacol.

E un băiat de vreo douăzeci de ani, într-un hal de murdărie îngrozitoare. E atât de negru și de soios, de parcă ar fi trecut printr-o ladă de gunoi și apoi prin alta de cărbuni. Tot obrazul îi este mânjit de funingine. Picioarele-i goale sunt atât de negre, încât la început crezi că-i încălțat.

Pe cap are înfundată o pălărie ale cărei boruri le-a tras în jos, peste urechi, legându-se sub bărbie cu o sfoară. Sub brațul stâng, nemișcat, ține un teanc de reviste ilustrate, făcute ferfeniță. Cu brațul drept agită stinghia, fugărind copiii. Ei se întorc și strigă:

Costică nebunu

Trage cu tunu...

Minutul 99

Mă gândesc: „Ce nume pentru un nebun: Costică!” O clipă mai târziu, o frază se formează în mintea mea, ca și cum ar urma să o spun cuiva: „Pe nebunul Mizilului îl cheamă Costică...”

Minutul 100

Tănase geme de câteva ori. Femeia îl strigă, cu o voce rustică, aspră: „Mă, Tănase! Tănase! Mă Tănase, mă!”

Minutul 101

Sosește o trăsură goală. (Alta, nu aceea care a trecut adineauri.) Femeia și cu cei doi oameni întind de Tănase să-l ducă spre trăsură. E o muncă grea. Copiii se îngrămădesc buluc, ca la urs. Costică îi alungă cu stinghia.

Încercare zadarnică de a-l urca pe Tănase în trăsură.

Minutul 102

Tănase e pe jos, lângă roțile trăsorii. Cei trei trag de el, cu deznădejde.

Minutul 103

Cui multă greutate l-au târât în trăsură, dar jos, unde se țin picioarele. După câteva încercări de a-l ridica pe scaun, îl lasă acolo, de-a curmezișul trăsorii. Femeia rămâne pe scară proptindu-i capul cu un picior. Trăsura pornește.

Minutul 104

Jos, unde zăcuse Tănase, a rămas o baltă de vărsătură roșiatică.

Minutul 105

Toată lumea începe să se împrăstie. Tovarășul lui Tănase dă un chiot cumplit și pornește și el bălăbănindu-se și încercând să cânte. E îmbrăcat numai în zdrențe, dar pălăria lui soioasă are totuși ceva semeț, ca o pălărie de vânător.

Minutul 106

Trec înapoi, în partea cealaltă a pieței.

Minutul 107

Ajung în dreptul casei pe care scrie *Telefoane*. Are un geam mare, ca vitrina unui magazin. Mă apropii să văd ce e înăuntru. Când sunt lângă geam zăresc o fată subțire, cu păr negru, îmbrăcată cu un pulover bleumarin. În aceeași clipă ridică și ea capul și se uită la mine. Mă îndepărtez spre partea dreaptă a pieței.

Minutul 108

Ajung iarăși în strada cu prăvălii. De data aceasta o iau spre Ploiești.

Reflecție: „De ce am plecat? Trebuia să deschid ușa și să intru!”
Stare de suflet: Era atât de singură! O fată din Mizil. Să fi stat de vorbă cu ea.

Minutul 109

Aha! Și aici ca în toate orașele. O cofetărie care e probabil localul *en vogue* al Mizilului. Cutii de bomboane, prăjituri, mese afară. Aviz: „Aici servim înghețată”. Pesemne că e un capitol palpitant din viața Mizilului concurența dintre acești doi cofetari.

Minutul 110

Desigur, trebuia să deschid ușa. Toată lumea are dreptul să intre la telefoane. Ce prostie că am plecat. Să mă întorc? Eh, acum e prea târziu. M-a văzut cum m-am uitat pe geam și am plecat. Trebuia să intru de la început, hotărât să mă prefac că am treabă.

Minutul 111

Fata asta de la telefoanele din Mizil! Uite ceea ce mi-ar fi fost de folos. Să stau de vorbă cu ea. Sunt un prost.

Minutul 112

Alte câteva prăvălii. Apoi un depozit de ziare.

Minutul 113

Să intru? Să nu intru? Sunt plictisit. Ce am să aflu?
Vocea interioară, energică și batjocoritoare în același timp. Haide, mișcă-te, fă ceva și pentru meseria ta. Informează-te!
Mă hotărâsc să intru.
Intru.

Minutul 114

O tehghea cu ziare și romane polițiste. Mă uit pe rând la toate.
- Ziarul cutare nu-l aveți?
- Nu, nu mai vine.
- De ce?
- Nu știu, se vindea puțin, nu mi l-au mai trimis.

Minutul 115

- Revista asta se vinde?
- Două bucăți.
- Și ziarul acesta?
- Cinci, șase.
- Puțin.
- De, acum nu-i sezon de ziare.
- Cum, nu-i sezon de ziare?
- La noi se citește mult iarna. Acum oamenii sunt plecați la vii, cu culesul. N-au timp de ziare.

Minutul 116

Reflecție: Simțisem eu că orașul e gol într-un fel care nu putea fi normal.

Minutul 117

- Mulțumesc foarte mult. Bună seara
- N-aveți pentru ce. Bună seara.

Minutul 118

Mai departe, în direcția Ploieștiului. Cerul e vânat și rece. S-a făcut seară de-a binelea.

Minutul 119

O clădire mai mare despre care bănuie că e o moară.

Minutul 120

La dreapta, iar se zărește câmpul. Oricum, e destul de mic Mizilul. Ocolesc și pornesc din nou spre centru.

Minutul 121

Puteam să întreb, de exemplu, până la ce oră este deschis seara. Sau dacă se poate vorbi la Oradea Mare. O, dar puteam găsi atâtea pretexte...

Minutul 122

(Ora șase și un sfert)

Mai e aproape o oră până la tren. Să mă duc acum? Merg, în orice caz spre centru.

Minutul 123

Fata de la telefoane din Mizil! E cineva cu care trebuie să vorbesc negreșit! Și în afară de asta, cred că este și drăguță.

Minutul 124

Am să intru, am să spun: „Bună seara, domnișoară. Vă rog, până la ce oră se poate vorbi cu Bucureștiul?” Pe urmă, am să văd...

Minutul 125

Am să mă duc!

Minutul 126

Fac colțul. Trec prin fața farmaciei. Ajung. Deschid ușa.

Minutul 127

„Bună seara, domnișoară. Vă rog, până la ce oră se poate vorbi cu Bucureștiul?”

Răspunsul domnișoarei: „Până la zece”.

O privesc: e mult mai puțin frumoasă decât părea prin geam. Și puloverul e spălăcit și vechi. Înfățișare de mică, foarte mică funcționară provincială.

Minutul 128

Sunt decepționat de această înfățișare a fetei? Nu sunt decepționat, dar îmi pare rău pentru ea.

Întreb dacă are cartea cu numerele de telefon din București. O caută printre altele și mi-o dă. Mă așez pe bancă, lângă perete.

Minutul 129

Deocamdată am să răsfoiesc cartea de telefon. Caut diferite numere și le însemn cu creionul pe o hârtie. Numerele de telefon ale prietenilor mei, pe care le știu pe dinafară de ani de zile. Totuși, când le găsesc, în după-amiaza aceasta în Mizil, sunt ușor emoționat.

Minutul 130

Rămân cu privirile pe un nume, deosebit de toate celelalte. Un nume, ceva cifre. Emoția mea se mărește și devine apoi tristețe. Mă uit pe geam. Mă simt din nou obosit.

Minutul 131

Strâng cu grijă hârtia pe care am însemnat în mod inutil numerele de telefon. Glasul domnișoarei: „Alo, da, aveți legătura cu Buzăul”.

Minutul 132

Aflu că în Mizil sunt treisprezece numere de telefon. Zece la autorități și trei particulare.

- Numai trei.

- Da, trei.

Aflu numele celor trei persoane din Mizil care au telefon.

Minutul 133

Fata e simplă, cumsecade, modestă. Stă pe scaun după un grilaj de lemn, pe deasupra căruia îi văd totuși capul.

Minutul 134

E fardată prost, cum se fardează fetele în provincie. Părul lung, dat peste cap. Camera în care ne aflăm e plină de umbrele serii. E aproape întuneric. Vorbesc cu ea și îmi dau seama că, în același timp, îmi odihnesc picioarele mai bine decât pe banca de a fară.

Minutul 135

Aflu că nu e telefonistă decât de două luni. Nu e de fel din Mizil. E din provincie. Stupoare.

- Cum, din provincie?

- Adică de la țară, dintr-un sat.

- A, da!

A venit în Mizil, fiindcă în provincie nu avea ce face. Aici, e telefonistă.

Minutul 136

A urmat o școală să se facă telefonistă? N-a urmat nici o școală. A venit, și i-a arătat șeful două zile. Nu e greu. Aveau nevoie de o telefonistă.

- Și cât îți plătesc pe lună, domnișoară?

Răspuns: Două mii trei sute.

Minutul 137

Se deschide ușa din fund și intră o bătrână cu o lampă de gaz, aprinsă. Aha! Uzina defectă, inginerul Lungu, primarul.

Minutul 138

Stăm sub lumina lămpii de gaz. Simt că e seară, o seară de provincie, venită devreme.

Domnișoara strigă în pâlnia relefonului... Alo, Ploieștiul, Ploieștiul? Strigă cât poate de tare și se îneacă. Afară e întuneric de-a binelea. Am să plec curând.

Minutul 139

Îmi vine în minte o strofă de Tudor Arghezi:

„Niciodată toamna nu fu mai frumoasă

Sufletului nostru bucuros de moarte”.

În fiecare toamnă mi-o aduc aminte.

Minutul 140

Peste o jumătate de oră trebuie să fiu la gară. Îi spun domnișoarei, bună seara și ea răspunde cu un glas obosit de cât a trebuit să strige în convorbirea cu Ploieștiul.

Din nou afară, în piața atât de cunoscută acum. Pornesc în dreapta, și iar trec prin fața farmaciei.

Minutul 141

În casa pe care scrie „Sfatul Negustorilor”, câteva zeci de oameni adunați se pare că discută ceva. Ușa e întredeschisă. Intenție de a intra, repede abandonată.

Minutul 142

Mai am totuși timp până la tren. În față e hotelul. Ce ar fi să intru, să văd cum e hotelul din Mizil? Proiect: Intru, cer să mi se arate o cameră, pentru cazul că nu mi-aș termina treaba și s-ar putea să rămân noaptea în Mizil. De unde au să știe că de la ei voi pleca de-a dreptul la gară?

Minutul 143

Intrarea în hotel e printr-o cârciumă. Mă apropii de tejghea unde se află o femeie. În clipa când deschid gura mă aud strigat pe nume. Supriză. Întorc capul: Inginerul Lungu, în fund, la o masă. Sunt nevoit să renunț la ideea de a cere să mi se arate o cameră. Îmi pare rău.

Minutul 144

Convorbire cu inginerul.

-Cum a rămas cu uzina electrică?

-În clipa asta se consfătuiesc cu toții ce hotărâre să ia.

Aha, la Sfatul Negustoresc.

-Da, la Sfatul Negustoresc,

Minutul 145

Cârciuma e vastă. Sunt multe colțuri obscure, pe care nu poate să le lumineze lampa de gaz. Inginerul așteaptă aici rezultatul consfătuirii. În fața lui un pahar de vin.

-E bun?

-Aș, prost.

Minutul 146

Mă ridic: Trebuie să plec la gară. Inginerul: „La revedere!”

Afară e noapte de tot. Voi face drumul pe jos.

Minutul 147

Strada cu prăvălii. Toate luminate cu lămpi de gaz. La stânga, pe drumul care duce de-a dreptul la gară.

Minutul 148

Merg.

Minutul 149

O băcănie. Am și trecut de ea când mi-am dat seama că ar fi fost mai bine să cumpăr un săpun, să am la Buzău, la hotel. Încetinez pasul, ezit, vreau să mă întorc, dar merg mai departe.

Minutul 150

Întâlnire cu niște vaci. Se întorc probabil de la păscut.

Minutul 151

Deodată, printre case și arbori zăresc luna. Tocmai răsare, în fund, din câmpia Bărăganului, tăcută. Simt foșnetul, misterul și imensitatea nopții care începe.

Minutul 152

Merg. Din timp în timp zăresc luna. Bucurii profunde și pline de neliniște.

Minutul 153

O nouă băcănie. Câteva clipe oprit, ezitând. Apoi intru. „Bună seara”. Rotesc ochii prin prăvălie. În rafturi o mulțime de lucruri. Cer săpun „Cheia”.

Minutul 154

Un om care se afla în prăvălie continuă discuția cu negustorul. Ascult, uimit de violența limbajului. Îi înjură pe liberali, pe chestia uzinei electrice. Negustorul aprobă.

Minutul 155

Stau în băcănie, ascultând. Omul mi se adresează și mie. Dau din cap, încurcat.

Intră o femeie care cere o litră de făină. Discuția se întrerupe. Părăsesc băcănia.

Minutul 156

În dreapta drumului pe care merg, deodată, un spectacol măreț. În întunericul nopții, o fierărie. Limbi de foc țâșnesc de pe vatra în care suflă foalele. Trec drumul și mă apropiu.

Minutul 157

Din ușa fierăriei, privesc. Îmi place grozav ce văd. Fierarul bate pe nicovală bucata de fier. Scântei și zgomotul ciocanului, atât de cunoscut, neauzit totuși de multă vreme. O fierărie noaptea e un lucru extraordinar.

Minutul 158

Urmăresc atent tot ce se petrece în fierărie. Meșterul e ajutat de doi ucenici. Repară o căruță. Limbi de foc, scurte, dar dense, țâșnesc din cărbuni. Într-adevăr: O fierărie noaptea e un lucru extraordinar.

Minutul 159

Nu mă mai satur privind flăcările, nu mă îndur să plec, dar mi-e teamă să nu întârzii, să pierd trenul. Cu multă părere de rău mă despart de fierărie. Luțesc pașii. Zăresc luna.

Minutul 160

Ajung la calea ferată. Cotesc la dreapta, în lungul ei.

Minutul 161

Merg repede, în câmp. Gara nu se zărește încă. Aud un zgomot îndepărtat. Mi-e teamă să nu fie trenul. Întorc totuși capul în urmă să mai privesc luna.

Minutul 162

O clădire lângă linie. Crezusem că e gara. Dar se vede că nu-i decât un canton. Din fericire zgomotul a încetat. Nu era trenul. Mai am răgaz.

Minutul 163

Desigur, ar fi idiot să pierd trenul. De aceea, mai bine să mă grăbesc.

Minutul 164

Merg repede în lungul linei ferate.

Minutul 165

Lumini palide în întuneric. În sfârșit, gara! Bine că am ajuns.

Minutul 166

Sunt chiar în fața gării. Nu se aude nici un zgomot de tren. Destindere în toată ființa. Scufundată în întunericul compact de sub câțiva copaci, trăsura așteaptă. Aud clopoței de la gâtul cailor. În dreapta e câmpul, plin de întuneric. Luna abia răsărită nu luminează cine știe ce.

Minutul 167

Fac câțiva pași pe câmp. Mai mult tentat de întuneric, stropesc pământul. Să nu trebuiască să mă trambalez în tren. Foarte plăcut

sentiment venit din siguranța că nu mă poate vedea nimeni. De pretutindeni sunt învăluit în întuneric.

Minutul 168

Urmăresc farurile unui automobil ce străbate câmpia, în depărtare. E poate șoseaua Ploiești-București. Cele două lumini apar, dispar, apar din nou, străpungând noaptea cu fâșia lor, împinsă departe în beznă, tremurătoare, ca o antenă care ar pipăi pereții întunericului.

Minutul 169

În spate, luna se face din ce în ce mai albă. Mă întorc. Stau drept în razele ei, privind-o. Clopotele de la gâtul cailor zăngănesc mereu. Sunetele de metal măsoară micile adâncimi ale nopții.

Minutul 170

Intru în gară. Șapte și cinci minute. Câțiva călători. Birjarii. Toți, cu bicele în mână. Merg să mi se vizeze foaia de drum.

Minutul 171

Peronul e luminat cu lămpi de petrol. Dincolo de linii se zărește o câmpie nesfârșită, puțin argintie în razele lunii.

Minutul 172

Se aude uruitul metalic al trenului. Crește cu fiecă clipă. Călătorii se îngrămădesc pe peron, privind în direcția Ploieștiului.

Minutul 173

Locomotiva sparge noaptea, intrând în gară, apocaliptică.
Vaiet metalic al vagoanelor frânate. Dreptunghiuri de lumină în care se zăresc capete de bărbați, și femei.
Mă urc în vagonul din dreptul meu.

Minutul 174

Rezumat:

Am stat în Mizil trei ore fără cinci minute. În timpul acesta:

Am dat o telegramă.

Am mâncat de un leu lipie.

Am văzut doi oameni beți.

Am vorbit cu depozitarul de ziare.

Am vorbit cu fata de la telefoane.
Am cumpărat un săpun „Cheia”.

Minutul 175

Trenul pornește. Trec la fereastra din partea cealaltă, spre câmp. Sub lumina lunii, Bărăganul se întinde nesfârșit și în depărtare devine haotic. E luni, 10 octombrie 1938, mă cheamă Geo Bogza, am treizeci de ani și am vizitat pentru prima oară în viața mea Mizilul. Viața și lumea mi se par fantastice, de neînțelese.

P.S. În direcția Buzăului, trenul străbate ca un balaur câmpia, fantastic luminată de lună.

1940